

Keskkonnaühenduste ja Keskkonnaministeeriumi traditsiooniline ümarlauakohtumine

24. nov. 2009
Tallinn

Osalesid:

Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO):

Rainer Rohtla, EKO koordinaator
Kaja Peterson, SEI Tallinn
Jüri-Ott Salm, Eestimaa Looduse Fond
Jaanus Välja, Eesti Roheline Liikumine
Rein Kuresoo, Eestimaa Looduse Fond
Toomas Kukk, Pärändkoosluste Kaitse Ühing

Eesti Looduskaitse Selts (ELKS):

Jaak Jaaku

Eesti Loodushoiu Keskus

Jaak Tambets

Keskkonnaministeerium:

Rita Annus, kantsler
Harry Liiv, keskkonnakorralduse asekanter
Rein Raudsep, keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osak. juh.
Janne Tamm, maapõue büroo peaspetsialist
Maris Malva, keskkonnakorralduse büroo spetsialist osak. juh. ül.
Taimo Aasma, looduskaitseosakonna juhataja
Agnes Jürgens, avalike suhete osakonna nõunik
Mart Soonik, avalike suhete osakonna juhataja
Kersti Kikkas, avalike suhete osakonna peaspetsialist

Koosolek toimus Keskkonnaministeeriumis, Tallinn, Narva mnt 7a

Koosolek algas kell 11.00

Koosolek lõppes kell 13.45

Koosoleku juhataja: Rita Annus

Koosoleku protokollija: Kersti Kikkas

11.00 Rita Annus avab ümarlaua. Tervitab kõiki kokkutulnuid, teeb teatavaks ümarlaua päevakorra.

PÄEVAKORD:

- 11.00 - 12.15 Nord Streami gaasitrassi KMH menetluse uuematest arengutest (Harry Liiv)
- 12.15 - 13.15 Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukava 2010-2030 koostamisest (Janne Tamm)
- 13.15 - 13.45 Algatatud küsimused ja arutelu edaspidiste ümarlaua teemade üle

1. NORD STREAMI GAASITRASSI KMH MENETLUSE UUEMATEST ARENGUTEST - keskkonnakorralduse asekanter Harry Liiv

Materjalid Nord Streami gaasitrassi keskkonnamõju hindamise aruande kohta on kättesaadavad keskkonnaministeeriumi kodulehel <http://www.envir.ee/1097560>

Harry Liiv tutvustab Nord Streami gaasitrassi keskkonnamõju hindamise (KMH) menetluskäiku:

nov. 2006	Päritoluriigid (Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa, Venemaa) teavitasid Eestit Nord Streami piiriülese KMH algatamisest ning saatsid tutvumiseks KMH programmi
nov.-dets. 2006	Nord Streami piiriülese KMH algatamisest ning KMH programmi avalikust väljapanekust ja avaliku arutelu toimumisest teatamine
24. nov.-22. dets 2006	KMH programmi avalik väljapanek, mille vältel oli võimalik üldsusel esitada ettepanekuid ja vastuväiteid programmi kohta
18. dets. 2006	KMH programmi avalik arutelu Keskkonnaministeeriumis
15. veebr. 2007	Eesti teatas oma otsusest osaleda KMH protsessis ning ühtlasi esitas oma seisukoha KMH programmi kohta
20. sept. 2007	Vabariigi Valitsus otsustas valitsuskabineti nõupidamisel mitte nõustuda loa andmisega Nord Streami (arendaja Nord Stream AG) uuringutaotlusele, arvestades Eesti Vabariigi suveräänsust territoriaalmeres ja riiklikke huvisid Eesti majandusvööndis
18. juuni 2008	Keskkonnaministri käskkirjaga nr 749 moodustati Nord Streami gaasitrassi KMH aruandele hinnangu andmise töörühm
13. veebr. 2009	Taanis toimus riikidevaheline kokkusaamine päritoluriikidega (Espoo konventsiooni art. 5 alusel), kus otsustati, et märtsi alguses saadetakse kõikidele päritolu- ja mõjutatud riikidele Nord Streami KMH aruanne, mille kohta on riikidel võimalik saata ettepanekuid ja vastuväiteid

märts 2009	Keskkonnaministeeriumisse laekusid KMH aruanded (Espoo ning Soome, Taani, Saksamaa ja Rootsi riiklikud KMH aruanded)
märts-mai 2009	KMH aruande avalikust väljapanekust ja avaliku arutelu toimumisest teatamine (mitmed teated kirjalikult asutustele, väljaandesse Ametlikud Teadaanded ning ajalehte)
kuni 10. mai 2009	KMH aruande avalik väljapanek, mille vältel oli võimalik üldsusel esitada ettepanekuid ja vastuväiteid aruande kohta
03. apr. 2009	Töörühma koosolek Keskkonnaministeeriumis
06. apr. 2009	Riigikogu keskkonna- ja väliskomisjoni ühisistung
27. apr. 2009	Töörühma koosolek Keskkonnaministeeriumis, KMH aruande analüüsi hetkeseis
29. apr. 2009	KMH aruande avalik arutelu Keskkonnaministeeriumis
08. juuni 2009	Eesti esitas päritolu- ja mõjutatud riikidele oma seisukoha kõnealuse KMH aruande osas
14.-15. juuni 2009	Saksamaal toimus riikidevaheline kokkusaamine päritoluriikidega (Espoo konventsiooni artikkel 5 alusel)
25. juuni 2009	kohtumine Soome esindajatega Helsingis (Espoo artikkel 5 kohane konsultatsioon)
10. aug. 2009	Soome saatis materjale miinide osas ning Eesti esitas oma arvamuse selle kohta 15. septembril
15. sept. 2009	Soome saatis täiendavaid materjale KMH aruande osas (vastuseks Eesti 08. juuni kirjale), Keskkonnaministeerium vastas sellele oma 12. oktoobri kirjaga (ning 22. oktoobri kirjaga soovis lisaega, et põhjalikum vastus saata)
28. sept. 2009	Rootsi saatis lisainfot KMH aruande osas, Keskkonnaministeerium vastas oma 14. oktoobri kirjaga
02. okt. 2009	Venemaa saatis vastused meie 08. juuni kirjale, Eesti saatis sellele vastuse oma 16. oktoobri kirjaga
15. okt. 2009	Riigikogu keskkonna-, majandus- ja väliskomisjoni ühisistung, kus osalesid KKM-st Harry Liiv ja Maris Malva, ekspertidest Ivar Puura ja Tarmo Soomere, samuti Välisministeeriumi esindajad
20. okt. 2009	Riigikogu keskkonna-, majandus- ja väliskomisjoni ühisistung, NS asjus arvamuse kujundamine
26. okt. 2009	Soome saatkonnas Tallinnas toimus Eesti-Soome kohtumine, Eesti poolt võtsid osa KKM-st Harry Liiv ja Maris Malva, Välisministeeriumist

	Mati Murd ning ekspertidest Ivar Puura, Tarmo Soomere ja Urmas Lips. Arutati Nord Streami KMH probleemide üle (peamiselt teadlased esitasid oma seisukohti) ning lepiti kokku, et Eesti saadab oma lõpliku seisukoha 02. novembril
27. okt. 2009	Riigikogu istungil arutati NS teemat (ettekande tegi ekspert Tarmo Soomere), Riigikogu tegi avalduse „Läänemerre kavandatava gaasijuhtmega seotud keskkonnariskidest“
02. nov. 2009	Eesti saatis Soomele veelkord oma seisukoha, millega esitati ka Riigikogu avaldus. Soome vastas sellele oma 03. novembri kirjaga

Harry Liiv: Kommenteerin lähemalt Nord Streami gaasitrassi KMH menetluskäigu neid tegevusi, mis on olnud olulise tähtsusega. Tegemist on Espoo konventsioonist tuleneva piiriülese keskkonnamõju hindamisega [*edaspidi KMH*]. 8. juunil 2009 esitas Eesti päritolu ja mõjutatud riikidele oma seisukoha kõnealuse KMH aruande osas. Soome saatis meile täiendavaid materjale KMH aruande osas. Kuna vastused Eesti poolt ei rahuldanud, saadi soomlastega kokku 26. oktoobril. Soome teadlased selgitasid, miks trassi rajamise ja eksploateerimise käigus tekkiva võivad keskkonnamõjud ei ole üle riigipiiri ulatuvalt sedavõrd mõjusad, et neid peaks olulisel viisil leevendama või ära jätma. Seda vaatamata Eesti teadlaste argumentatsioonidele. 2. novembril saatis Eesti veelkord oma seisukoha Nord Streami keskkonnamõju hindamise aruande kohta, milles viitas mitmetele aruandes esinevatele probleemidele ja puudustele [*vt LISA 1*]. 3. novembril vastas Soome pool kirjaga [*vt LISA 2*], milles toob välja oma seisukoha, et KMH aruandes esitatud informatsioon ja arendajalt saadud täiendavad materjalid ning Eesti-Soome konsultatsioonide tulemused on adekvaatsed ja piisavad. Soome nendib, et Eesti ettepanekuid tuleb arvesse võtta Nord Streami lubade väljaandmisel ja seireprogrammide ettevalmistamisel. Praegu on Soome seisukohal, et saab loa välja anda.

Jüri-Ott Salm: Milline on ministeeriumi edasine tegevuskava selles küsimuses? Saan aru, et kõiki Keskkonnaministeeriumi ettepanekuid ei ole Soome pool heaks kiitnud.

Harry Liiv: Espoo konventsioon annab meile võimaluse kommenteerida ja tuua välja argumenteeritud puudusi piiriülesuse kontekstis. Samas me ei saa nõuda, et Soome kõiki meie ettepanekuid arvestaks. Meie tahame olla seireprogrammi tegemise juures. On kaks võimalust. Esiteks on Läänemere konventsiooni raamides seireprogramm olemas ja meil on võimalus tõstatada küsimus, milliseid seiretegevusi nähakse ette ja kuidas on kavandatud objektiseire arvesse võtmine, kuna 1200 km torustikku läbib Läänemere erinevaid piirkondi. Sel juhul tahame ka, et seirekulud kataks arendaja. Seda saame öelda lubade kontekstis. Soome võib loa välja anda ilma meiega konsulteerimata. Me ei näe riigi poole pealt hetkel vajadust ületada Espoo konventsiooni raame ja jääksime kahepoolse koostöö konteksti raamidesse. On olemas Eesti Vabariigi Valitsuse ja Soome Vabariigi Valitsuse vaheline Eesti-Soome kokkulepe keskkonnamõju hindamisest piiriüleses kontekstis ja vastav tööühm, mille raames saame informatsiooni vahetada ja ettepanekuid esitada. Teine võimalus on ettepanekuid esitada HELCOMi raamides. Kuna aga Saksamaa ei taha seda teemat puudutada, on see suhteliselt problemaatiline.

Kaja Peterson: Millise hinnangu annate Eesti-Soome piiriülese keskkonnamõju hindamise ühiskomisjoni tööle? Kuidas ta on ennast õigustanud? Milline on ministeeriumi hinnang

Espoo konventsioonile üldse? Kas Nord-Streami juhtumis tuli KMH menetluses välja mingisuguseid aspekte, kus see konventsioon ei tööta? Kas UN ECE, kes konventsiooni sekretariaati peab, ka mingil määral sekkus, kas oli võimalik tema abi kasutada? Kuidas seda konventsiooni rakendada, et ei peaks enam vaidlema nüüd, mil paljud olulised otsused on juba tehtud, KMH aruande kvaliteedi üle.

Harry Liiv: Espoo konventsiooni roll on marginaalne, konventsioonist ei olnud meile mingit abi. Tekib küsimus, kas selline konventsioon keeruliste juhtumite puhul üldse töötab. Kaks aastat tagasi, KMH programmi etapis, rääkisime, et uuringud on ebapiisavad, siis seda ei võetud arvesse. Meie esitasime oma ettepanekud päritoluriigile, päritoluriik pidi need edastama arendajale. Sanktsioone ei ole rakendatud. Konventsioon on sõlmitud vaba tahte lepinguna riikide vahel, tal puuduvad sanktsioneerivad elemendid. Meie uuringutes ei osalenud, saime vaadata ainult neid materjale, mis tulid läbi päritoluriikide. Konventsiooni puhul on oluline see, et raamistik on paika pandud. Me saame juhtida tähelepanu, avaldada arvamust. Suured riskid on ka maandatud. Nord Streami kavandamisel on tehtud mitmeid muutusi, nii trassi valikul kui ka erinevate tehnoloogiate suhtes. Kas sellest piisab, on iseküsimus. Põhimõtteline valik jäi samaks.

Kaja Peterson: Milline on hinnang Eesti-Soome ühiskomisjonile? Millal oleks olnud õige aeg ühiskomisjoni esimeseks koosolekuks? Tundub, et see oleks pidanud toimuma palju varem.

Harry Liiv: Oleks võinud olla varem, kuid samas ei olnud materjalid valmis ja Nord Stream AG ei olnud neid esitanud. Programmi arutelu juures oleks meie töögrupp võinud olla, et anda selle kohta oma täiendav hinnang. Meie kommentaarides programmi kohta oli viis erinevat osa. Ma ei tähtsustaks üle selle komisjoni olemasolu, töögrupp ei oleks saanud oluliselt rohkem teha.

Rita Annus: Konventsioon kui raamistik on väga oluline, tänu sellele me üldse sõna sekka öelda saime.

Harry Liiv: Lisaks olid meil konventsiooni raames kontaktid Rootsi, Taani ja Saksamaaga.

Jüri-Ott Salm: Kas olete kätte saanud ka Venemaa poolse KMH aruande? Milline see on?

Harry Liiv: Me ei ole ametlikult saanud Venemaa KMH aruannet, kuid oleme saanud selle materjali mitteametlikult läbi Soome. Venemaa ei ole Espoo konventsiooni liige ja seega ei ole aruande välja saatmine talle kohustuslik.

Jüri-Ott Salm: Mida see Venemaa aruanne ütleb selle KMH kohta?

Harry Liiv: Praegu on see teadlaste käes läbivaatamisel.

Jüri-Ott Salm: Kas Soome menetlusprotsess on olnud korrektne? Kui vaadata Euroopa Liidu seadusandluse poole pealt, siis oleks võimalus, et Euroopa Komisjon peaks seda probleematikat käsitlema.

Rita Annus: Nii KMH direktiiv [*EÜ Nõukogu direktiiv 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta*] kui ka konventsioon reguleerivad valdavalt menetlust. Pretensioonid on meil aga sisule. Ka täiesti adekvaatselt läbi viidud menetluse raames ei pruugi vahel olla üldse mingit sisu. Direktiiv ei ütle, kui suure detailsusega ja kui

adekvaatset informatsiooni peab olema. Selle eesmärk on tekitada menetlus, mille raames on võimalik otsustajal saada täiendavat informatsiooni.

Harry Liiv: Me pole praegu seda meelt, et teha mingi eraldi märgukiri Euroopa Komisjonile. Venemaa nõustus järgima Espoo konventsiooni, mitte Euroopa Liidu direktiivi. Kas ta konventsiooni sätteid 100%-liselt järgis ja kas avalikustamine oli just selline, nagu oodanuks, on iseasi, aga ei saa väita, et Venemaa ei avalikustanud KMH aruannet.

Jüri-Ott Salm: Kas Keskkonnaministeeriumi poolt saab KMH heakskiidu ja siis protsessi enam ei vaidlustata? Oleme lihtsalt teadlikud, et osa uuringuid on tehtud ebapiisavalt ja jääme ootama seireprogrammi väljatöötamist? Tulevikus saame seireprogrammi järgi teada, kas see projekt põhjustab mõju.

Harry Liiv: Me ei ole heakskiitu andnud. Jääme selle seisukoha juurde, et algandmed on ebapiisavad. Seda saab ümber lükata ainult seire tulemustega enne trassi rajamist. Arendaja on väitnud, et ta teeb täpsemaid mõõdistusi siis, kui ta hakkab trassi rajama, kuid oluline on seda teha ka enne. Loa kontekstis peaksid tulema välja meetmed, kuidas elimineerida, lokaliseerida põhjaseteid. On mitmeid tehnoloogilisi võimalusi, kuidas toru alust ette valmistada.

Rita Annus: Espoo konventsioonist tuleb selgelt välja, et mõjutatud riigil ei ole pädevust KMH aruannet heaks kiita või mitte. Meil ei ole ühtegi hooba, millega asjade käiku realselt mõjutada.

Kaja Peterson: Peame tõdema, et Eesti on selles protsessis jäänud üksi. Kahju on sellest, et Eesti teadlaste pädevus on tugevasti kaalule pandud. Tahaks kuulda Harry Liivi arvamust selles osas, et kui HELCOMi roll oleks olnud suurem, kui HELCOM oleks kokku kutsunud teadlaste ühiskomisjoni, kas siis oleks olnud võimalik, et see poleks muutunud ühe riigiga seotud poliitiliseks küsimuseks, vaid nii päritolu- kui mõjutatud riikide ühiskomisjon oleks seda menetlenud?

Harry Liiv: Ma olen kaks korda seda küsimust HELCOMis tõstatanud koos Läti, Leedu ja Poolaga, meie ettepanekut on protokollitud, sellele on vastu vaieldud ja see pole leidnud piisavat toetust. HELCOM ei hakka üksikute projektidega sellisel määral tegelema, viidates just Espoo konventsioonile. Espoo konventsioon on pannud paika protseduuri ja regionaalsed konventsioonid peaksid töötama teatud määral eraldi. Saksamaa ja Venemaa on olnud selgelt vastu, et Nord Streami projekti HELCOMi tasemel arutada. Soome on olnud neutraalne.

Jüri-Ott Salm: Kahe nädala eest toimus Baltic Sea Action-Group`i korraldatud seminar Tallinnas. Räägiti Läänemere kaitsest ja tehti ettepanek veelkord korraldada teadlaste vaheline arutelu. Praegu on mõjude osas Eesti teadlased Soome teadlastest erineval seisukohal. Avaliku debati korraldamine oleks asjakohane. Kas initsiatiiv ei võiks tulla Keskkonnaministeeriumilt?

Harry Liiv: Seda ideed on arutatud ka Riigikogu keskkonnakomisjonis. Ilmselt selline konverents tuleb. Keskkonnaministeerium ei ole praegu küll initsiaator, kuid osaleb protsessis.

Rita Annus: Kas mõni meie keskkonnaorganisatsioon on esitanud kaebuse Soome kohtusse

seoses Nord Streami loa menetlusega?

Jüri-Ott Salm: Jah, meilt on läinud vaie Soome seoses miiniõhkamislubade väljaandmisega. Luba anti välja 2. oktoobril, vaide esitamise tähtaeg oli 2. november. Kuni 25. novembrini kogutakse avalikustamise käigus loa väljaandmisele vastuargumente, siis saadetakse menetlusse. Kohus seda valet veel käsitlenud ei ole. Nimetatud loale on esitatud veel üks vaie kolme eraisiku poolt ja see on seotud kaevandamisplaaniga Soome lahes. Meie oma vaides väidame, et välja antud luba sisaldas neid aspekte, et miiniõhkamine on seotud just Nord Streami gaasitrassi rajamisega, kui seda luba välja ei antaks, kannaks Nord Stream majanduslikku kahju, teine aspekt on see, et loa väljaandmisel ei olnud Eestil võimalik kaasa rääkida. Tõime välja probleemid, mis on seotud toksiliste ainetega, mis satuvad ühtlasi ka Eesti vetesse.

2. LOODUSLIKE EHITUSMATERJALIDE KASUTAMISE RIIKLIKU ARENGUKAVA 2010-2020 KOOSTAMISEST - maapõue büroo peaspetsialist Janne Tamm

Janne Tamme ettekanne vt. LISA 3. Materjalid saadaval ka Keskkonnaministeeriumi kodulehel <http://www.envir.ee/ehitusmaavarad>

Kaja Peterson: Ettekandes ei olnud juttu neist muudatustest, mida te arengukava eelnõu avalikustamise käigus saadud ettepanekute ja arvamuste põhjal kavatsete eelnõusse sisse viia.

Janne Tamm: Arvamuste ja ettepanekute esitamine veel kestab ja me vaatame neid jooksvalt läbi. Arengukava eelnõu kindlasti täiendatakse. Kui keskkonnamõju strateegilise hindamise (*edaspidi KSH*) aruanne heaks kiidetakse, siis võetakse võimaluse piires arvesse ka KSH eksperdi ettepanekuid.

Jaak Tambets: Janne Tamme ettekanne lõpeb kena pildiga, kus kaldapääsukesed on liivakivikaevanduse seinad pesad uuritanud. Kas selliseid pinnavorme ei võiks alles jätta? Lõuna-Eestis pole lindudele selliseid pesitsuskohti just palju.

Janne Tamm: Kindlasti ei kaevandata sellistes paikades siis kui linnud seal pesitsevad. Uue kärjääri tekkides lähevad linnud ka sinna elama.

Rita Annus: Meie poolt välja antavates kaevandamislubades on lindude kohta eraldi säte, mis lisatakse eritingimusena kaevandamisloa täiendavate tingimuste lahtrisse.

Jaak Tambets: Kui kaua selline liivakivi erosioonile vastu peab?

Rein Raudsep: Päril kaua. Liivakivi pangad ei ole Lõuna-Eestis haruldased.

Jaak Tambets: Tegevuse lõpetanud kaevandused ei ole tihtipeale lihtsalt songermaa, vaid sinna tekivad veekogud, mis on elupaigaks mitmetele liikidele, sealhulgas harivesilikele.

Kaja Peterson: Ma ei saa nõustuda selle KKM-poolse lähenemisega, et ressursi säästlikku kasutamist kuidagi ei määratleta. See vajadus on Säästva arengu seaduses [<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13148461>] selgelt välja toodud. Ka keskkonnastrateegias [<http://www.envir.ee/2959>] on välja toodud need mõõdikud, kuidas mõõta maavarade säästvat kasutamist ja on öeldud, et Ehitusmaavarade arengukavas töötatakse

need mõõdikud täiendavalt välja. Kas keskkonnaministeerium näeb vastuolu keskkonna tegevuskava rakendamise vahel?

Janne Tamm: Vajalik on suurendada riigi otsustamisõigust riigile kuuluva maavara kaevandamisel, eriti kaevandamise asukoha valikul. Need tingimused määratakse praegu koostatavas maapõue kontseptsioonis, mis peab valmis saama tuleval aastal.

Rita Annus: Kaja poolt nimetatud dokumendid viitavad oma regulatsioonimehhanismiga sellele, et maavarade kaevandamisel võiks piirmäär olla. Mingi mehhanismiga arvutatakse, milline on õige number ja siis tuleb see number kehtestada. Ma arvan, et see on üsna lihtne ja robustne viis asju reguleerida ja praktilises elus on väga raske seda igal ajahetkel tagada. Meie eesmärk on loodusvarade säästlik kasutamine, mitte mingeid numbreid taga ajada. Piirmäär võib olla üheks, aga mitte ainukeseks indikaatoriks. Kindlasti võib olla indikaatoriks ka see, kui palju on korraga maardlaid avatud. Säästva arengu seaduse eesmärgiks on kõigi maavarade säästlik kasutamine.

Kaja Peterson: Olen nõus, et see on väga kompleksne ja keeruline ülesanne. Minu küsimuse mõte oli see, et kuidas tagada, et taastumatut loodusvara jaguks võimalikult pikaks ajaks. Ma ei näe arengukava eelnõus, kuidas seda kavatsetakse teha. Nüüd kuulen, et paralleelselt töötatakse kontseptsiooni välja. Miks ei saa arengukavas lahti seletada neid kriteeriume, millest riik lähtub maavarade säästlikul kasutamisel?

Rita Annus: Arengukava räägib looduslike ehitusmaterjalide kasutamisest. Meil on ka teisi maavarasid. Maavarade kasutamise kontseptsioon peab sisaldama kõigi maavaradega, sh ka põlevkivi ja turbaga seonduva. Lähteülesanded on ehitusmaavarade arengukava puhul püstitud erinevalt. Ehitusmaavarade ehituskava eesmärk on teha kindlaks riigi vajadus ehitusmaavarade järele, ka mahuliselt, ja kirjeldada kokkuvõtvalt nende füüsilist olemasolu. Arengukava ülesanne on konkreetse maavara liigi lõikes kirjeldada selle olemasolu ja vajadust ja kirjeldada ka, mida me arvame, et riik võiks selle maavaraga edasi teha. Aga kuidas me kaevandamiseks maardlaid avame, kes ja kuidas maavara otsib, see põhimõtte ei saa olla olemuslikult erinev teiste maavarade osas. Süsteem peab olema sama. Me ei saa teha kontseptsiooni vaid ehitusmaavarade jaoks ja jätta ülejäänud maavarad sellest välja. Arengukaval ja kontseptsioonil on erinevad ülesanded.

Kaja Peterson: Kas arengukava käsitleb lähema 10 aasta vajadusi ehitusmaavara järele?

Janne Tamm: Jah, arengukava eelnõus on kirjas, et aastatel 2010-2020 prognoositakse iga-aastaseks ehitusmaavarade kaevandamiseks kuni 8 mln m³, millest Maanteeametist saadud andmete põhjal kulub ligikaudu kolmveerand teedehituseks, remondiks ja hoolduseks: riigi teede jaoks on vaja kuni 60% kaevandatavast mahust, ülejäänud 15-20% on kohalike teede vajadusteks. Eelnevate aastate kohta me Maanteeametilt andmeid ei saanud. Puudub ka ajakava, millal Maanteeamet ühe või teise teelõigu ehitamisega alustab.

Rita Annus: Prognoosida on üritatud, kuid on väliseid faktoreid, millest lähtudes ei ole saanud täpset prognoosi teha.

Toomas Kukk: Arengukavas on kirjas ka kohalike omavalitsuste vastuseis maardlates kaevandamisele. Arengukava näeb ette, et aastaks 2020 on suurem hulk KOV-e nõus uute kaevandustega. Kuidas seda saavutatakse, kas veenmisega.

Janne Tamm: On selge, mis häirib praegu kaevandamispiirkonna elanikke kõige rohkem:

ühelt poolt tullakse nende kodule liiga lähedale kaevandama, teiselt poolt muutub lähiümbruse maastik jäädavalt, ükskõik kuidas seda pärast kaevandamist ka korrastatakse. Koostöös Sotsiaalministeeriumiga tahame läbi viia uurimistöo selle kaevandamisvastase hoiaku selgitamiseks, võib-olla tuleb välja veel selliseid aspekte, mida me praegu ei oska teadvustada, kuid millega tuleks kaevandamisloa andmisel kindlasti arvestada.

Toomas Kukk: Arengukavas on öeldud, et on olemas uued tehnoloogiad, aga samas kaevandajad ei taha neid eriti kasutada. Kaevandamine seostub elanikele müra, põhjavee kadumise ja muu sellisega.

Janne Tamm: Üks suund, mis on põhjalikult muutunud, on lõhkamine. Hirmud kaevandamise ja maastiku muutmise kohta on seotud põhiliselt nõukogudeaegsest kaevandamisest. Seega üritame arengukavas kaevandatud ja korrastamata mahajäetud alasid arvele võtta ning võimalusel neid korrastada. KOV-idega tuleb koostööd teha, koolitustel ja seminaridel tutvustada ehitusmaavarade kaevandamise ja kasutamise võimalusi. Samuti peame arendajalt nõudma parima võimaliku tehnika rakendamist.

Rein Raudsep: Mis puutub kaevandamistehnoloogiatesse, siis olukord sunnib kaevandajaid uut tehnoloogiat kasutusele võtma. Kuidas vältida vee kadumist kaevudest? Üks võimalus on kaevandada vee seest. Seda tehakse liiva ja kruusa puhul Männiku karjääris Tallinna ja Saku vahel. Teine suund on lubjakivi ja dolokivi kaevandamine vee seest. Jällegi tingitud vajadusest. Nabala maardla puhul on see „ventiiliks“, kuidas olukorrast üldse välja tulla. Praegu on KIK-i rahastamisel üks pilootprojekt, mis uurib võimalusi, kuidas kaevandada kõva kivi vee sees. Esialgu on veel vara rääkida positiivsest resultaadist, kuid näen selles võimalust.

Kaja Peterson: Nagu tänasest vestlusest on välja tulnud, vajavad paljud asjad veel uurimist, kokkuleppimist. Aga sain ka aru, et arengukava sellisel kujul, nagu teda meile tutvustati, jääb põhiosas samaks, muudatusi tuleb vähe. Millist tuge Keskkonnaministeerium sellest arengukavast endale loodab seisis, mil on vaja täiendavaid uuringuid ja prognooside täpsustamist? Kas tekib vajadus täiendavaks avalikuks aruteluks?

Janne Tamm: Arengukava üheks eesmärgiks on hetkeolukorra analüüs, st tuua välja kõik probleemid, mis ehitusmaavarade kasutamist, kaevandamist ja maade korrastamist puudutavad ja leida neile lahendused. Kuna kõigele veel vastust ei ole, ongi ette nähtud analüüsid ja uurimistööd. Sellised tegevused on sees ka teistes arengukavades.

Jaak Tambets: Ütlesite, et kutsusite ka EKO esindajat arengukava väljatöötamises osalema. EKO ei esinda kaugeltki kõiki valitsusväliseid keskkonnaorganisatsioone. Võib-olla kutsuda teinekord mõne antud asjas pädevama organisatsiooni esindaja osalema.

Rita Annus: Üks kohtumisvorm valitsusväliste organisatsioonidega on ümarlaud, kus tutvustatakse erinevaid teemasid. Arengukavade ja muude dokumentide ettevalmistamisel me ei piirdu ainult nende kohtumistega, vaid kaasatakse nii erialaliidud kui konkreetseid organisatsioonid, avalikustamisüritustel osalevad ka kohalikud MTÜ-d.

Rein Raudsep: 2008. a suvel oli meil 2 koosolekut enne KSH avalikku arutelu. Tutvustati arengukava eelnõu koostamiseks tellitud uurimistööd. Osales ka MTÜ Eesti Maavarade Ühing.

Kaja Peterson: Kas tuleb täiendav avalikustamine?

Rein Raudsep: Regioonides ürituste korraldamine on näidanud, et kokku tuleb väga vähe inimesi. Põlevkivi arengukava avalikustamise ajal osales kõige rohkem inimesi Maidla vallamajas toimunud üritusel, kuna põlevkivivaru on kontsentreerunud sellesse piirkonda. Ehitusmaavarade puhul on kohtumiste korraldamine raskem. Lähiajal räägime Tartu Ülikoolis selle valdkonna õppejõudude ja üliõpilastega. Ilmselt tuleb tegutseda läbi omavalitsuste liitude, sest see teema puudutab palju enamaid omavalitsusi kui põlevkivi teema puudutas.

Kaja Peterson: Saan aru, et peale avalikustamist täiendatakse oluliselt nii arengukava kui KSH aruannet.

Rein Raudsep: Praegu seda plaanis ei ole. On võimalik lahendada küsimus nii, et paralleelselt kuulata ära nii arengukavale kui KSH-le tehtud parandusettepanekud. 16. novembril toimus KSH avalik arutelu. Eesti Maavarade Ühing üksi oli teinud 14 lk ettepanekuid. Paljudel juhtudel esitatakse mahukas ettepanekute pakett, mis sisaldab ka pisiparandusi kuni kirjavigadeni välja. Olulisi ettepanekuid palju pole esitatud. Üks olulisemaid oli piirmäärade kehtestamine ehitusmaavarade kaevandamismahule.

Rein Kuresoo: Olen sel hooajal käinud palju Otepää looduspargis ja selle ümbruses. Kui kuskil on kaevandatud, olen alati pööranud sisse seda paika vaatama, juba bioloogilisest huvist. Väljaspool looduspargi piire on nagu võõna palju robustseid paiku, kust on kaevandatud ja mida on siis tasandatud. Võiks olla üks karjäär, kus oleks jäetud püsti sein pääsukeste jaoks, kus tiigis elaksid harivesilikud jne.

Janne Tamm: Seda on võimalik korrastamisprojektides arvestada.

Rita Annus: Kindlasti on meil suuri väljakutseid selles osas, kuidas kaevandamisjärgselt maastikku korrastada. Meil on kahte sorti maavara geoloogilise uuringu ja kaevandamise lube, mis on seotud üleriigilise tähtsusega või kohaliku tähtsusega maardlatega. Ühtesid annab välja Keskkonnaministeerium ja seega saab teha ka korrastamise järelevalvet, teisi annab välja Keskkonnaamet, kes teeb ka järelevalvet. Me ei jäta seda tööloiku kõrvale, kuid ilmselt lähemal ajal me veel suurepäraseid tulemusi lubada ei saa.

Rein Raudsep: See on tõsine probleem, sest tõesti on järsk piir looduspargi sees ja väljas toimuva vahel. Ebaseadusliku kaevandamise kohta võiks öelda, et kõige parem valvur on kohalik elanik. Tallinnast Keskkonnainspektsiooni kohale kutsumine on üsna tulutu, sest ei tea ju täpselt, millal kaevandatakse. Aga kohalikud teavad. Mäeeraldiste üle on hulga lihtsam järelevalvet pidada. Aga nendele inimestele jälile saada, kes kuskil midagi songitavad, on raskem.

Janne Tamm: Nende songitud maade korral võib olla tegemist ka maa eraomanikuga, kes kaevandab oma tarbeks, järgides Maapõueseadust.

Rita Annus: Kui rohkem küsimusi ei ole, siis saame ehitusmaavarade teema siin praegu lõpetada. Tegevus jätkub ja te olete teretulnud osalema ka edasises töös.

3. ALGATATUD KÜSIMUSED JA ARUTELU EDASPIDISTE ÜMARLAUA-TEEMADE ÜLE.

EKO ja ELKS olid eelnevalt saatnud oma ettepanekud ümarlauateemade osas.

3.1. Taastuenergia tegevuskava.

EKO eelnevalt saadetud küsimus: Millised on KKM ettepanekud tegevuskavasse? Kas taastuenergia teemaplaneering tuleb ja kui jah, siis kumb ministerium (MKM või KKM) seda koostab? Mis staatuse saab nelja maakonna algatatud taastuenergia teemaplaneering riigi jaoks: soovituslik või siduv? Kas KKM osaleb selle planeeringu koostamisel?

Rein Raudsep: Meie seisukoht on, et KKM on nõus tegevuskava koostamisel osalema, aga ainult oma valdkonna piires. Selle aasta algul tegima ülevaate potentsiaalsetest võimalikest kohtadest, kus on võimalik arendada taastuenergeetikat, peamiselt tuuleenergeetikat. KKM kindlasti osaleb, kuid juhtministerium on Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium (MKM).

3.2. Ühtse Põllumajanduspoliitika (ÜPP) muutmine.

EKO eelnevalt saadetud küsimus: Põllumajandusministerium on käivitanud arutelu võimalike muudatuse ettepanekute tegemiseks. Millised on KKM seisukohad Ühtse Põllumajanduspoliitika (ÜPP) muutmiseks uuel eelarve perioodil 2014-2020? Milliseid võimalusi näeb KKM looduskaitse (sh pool-looduslike koosluste) paremaks korraldamiseks ÜPP raames uuel perioodil?

Rita Annus: Ühtse Põllumajanduspoliitika muutmise teema ei ole lühikese vastuse küsimus. See ei puuduta kindlasti ainult looduskaitset. Tuleme selle teema juurde tagasi siis kui KKM-l on seisukohad olemas. Põllumajandusministerium ei ole meile esitanud tähtaega, millal seisukohad neile esitada, töö on algfaasis.

3.3. Läänemere kaitse strateegia.

EKO eelnevalt saadetud küsimus: Läänemere kaitse strateegia ja Eesti tegevuskava – kuidas see on integreeritud teistesse kavadesse? Erinevate arengukavade koostamisel seda dokumenti lauale ei võeta.

Kirjalik vastus [*enne ümarlauda sai EKO merebüroo juhataja Silver Vahtra kirjaliku lühivastuse, vt. LISA 4*]

Rita Annus: Kindlasti on probleemiks see, et Läänemere kaitse strateegia ja Eesti tegevuskava on hilisema kui Keskkonnategevuskava ja teised suured tegevuskavad, aga selge on, et ükski uus strateegia ega tegevuskava ei saa tekkida nii, et ta on vastuolus teistega.

Kaja Peterson: Kui vaadata arengukavade kohustuslikku peatükki seostest teiste arengukavade, seaduste, strateegiatega ja EL õigusaktidega, siis praegu ei tule Läänemere kaitse strateegia otsingumootori abil üheski dokumendis välja. Kas te olete ka seda täheldanud või on see mure asjatu?

Rita Annus: Usun, et varasemates kavades ta tõenäoliselt ei tule välja, neis ei ole ilmselt sellepärast veel muutma hakatud. Hoiame silma peal.

3.4. Pakri saarte küsimus.

EKO eelnevalt saadetud küsimus: Küsimus geoloogilise uuringu loa väljastamine EE-le uuringuteks Pakritel. Mis on loa sisu, millistel kaalutlustel jäeti algatamata KMH ja Natura-hindamine?

Rita Annus: Eesti Energiale ei ole antud geoloogilise uuringu luba ei Pakri saartel ega kusagil mujal. Geoloogiline uuring on tegevus, mille eesmärk on maavarade otsing. Ehitusgeoloogilised uuringud on omavalitsuste pädevuses.

Rein Raudsep: Paldiski linnavalitsus, kelle areaali see ala kuulub, on väga lühikese seisukoha andnud. Selle dokumentide paketi oleme saatnud Riigikogule ja erinevate instantsidele.

Kaja Peterson: Oleme siin mõelnud just ehitusgeoloogilise loa andmist. Otsustaja on Paldiski linn. Kuna tegemist on Natura alaga, siis oleks Keskkonnaamet pidanud andma oma seisukoha selles. Paldiski linn ei algatanud KMH-d sellele loale.

Rein Raudsep: Luba ei ole, on ainult Paldiski linna seisukoht. Ehitusseaduse alusel ei ole sellist luba vaja, on vaja ainult seisukohta.

Rita Annus: Kuna luba ei ole, siis pole ka millelegi nõuda KMH-d.

Rein Raudsep: Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni kirjas on juhitud tähelepanu looduskaitseliste asjaoludele, kuigi KMH-d otseselt ei ole.

Kaja Peterson: Kas Keskkonnainspeksioon peaks seal tegema järelevalvet keskkonnamõju osas? Mõju ju ei ole. Huvitav juhtum.

Rita Annus: Ehitusgeoloogilisi uuringuid on tehtud ka teistel kaitsealadel.

Kaja Peterson: Aga mõju ei hinnata. Loodusdirektiivi järgi peab otsustaja alati kaalutlema, kas on keskkonnamõju või mitte. Otsuseks ei pea alati olema luba, see võib ka olla seisukoht või kooskõlastus. Paldiski linn oleks pidanud looma kaalutlused, miks ta arvas, et mõju Natura alal ei ole vaja hinnata.

Rita Annus: Keskkonnamõju hindamise direktiiv ei käsitle ehitusgeoloogilist uuringut. Kui me räägime Natura ala mõjutamisest, siis seal on ka teatud piir, Natura alalgi võib liikuda. Kui tegevuseks ei ole vaja üldse mingit luba, siis eeldame, et sellel tegevusel ei saa ka olla olulist mõju. Praegu pole ükski otsustaja pidanud midagi otsustama.

Kaja Peterson: Puuraugu puurimine ei ole lihtsalt puuri sissepanek, selleks on vaja masinaid, nende edasi-tagasi transporti. Meid huvitas, kas otsustaja kaalutles, ja miks ta jõudis otsuseni, et mõju pole.

Rita Annus: Vastus on see, et ükski otsustaja ei ole ühtegi otsust teinud.

Jaak Tambets: Aga puurimistele on oma nõuded ikka olemas?

Rein Raudsep: Jah. Sellel on reeglistik. Probleem tekib siis, kui kellelgi tekib idee ehitada sinna tuumajaam.

3.5. Estlink 2.

EKO eelnevalt saadetud küsimus: Millistel kaalutlustel jäeti Estlink 2 puhul algatamata KMH ja Natura-hindamine?

Rita Annus: KMH ja Natura-hindamine jäeti algatamata kaalutlusel, et ei toimu ulatuslikku

merepõhja muutmist selleks, et kaabel sinna paigutada. Väikesed muudatused toimuvad, aga nende maht ei ole suur. Meile teadaolevalt ei algatanud neid protsesse ja Soome.

Kaja Peterson: Estlink 1-le tehti KMH.

Rita Annus: Seda võimalust arutati.

Rein Raudsep: Estlink 1 puhul saime kogemuse, et olulist mõju ei ole ja sellest lähtuvalt toimiti ka Estlink 2 puhul. Kaabli paigutamisel tehakse ainult veidi puhastustöid. [Vt. LISA 5]

3.6. Ropka-Ihaste natura-ala.

EKO eelnevalt saadetud küsimus: Millal saab Ropka-Ihaste Natura-ala kaitse?

Taimo Aasma: Spetsialisti tasemel on kõik tööd tehtud.

Rita Annus: Toimub kaalutlemine.

Kaja Peterson: Kas on oht rikkumismenetluse algatamiseks?

Rita Annus: Oht selleks on siis, kui mingi füüsiline tegevus rikub selle ala väärtused, mida meil on Loodusdirektiivi või Linnudirektiivi põhjal kohustus kaitsta. Kuni sellist rikkumist pole võimalik tõestada, ei ole ka tõenäoline, et algatataks rikkumismenetlust. Siinkohal on hea meel öelda, et Suurupi on lõpuks kaitse alla võetud.

Kaja Peterson: Ropka-Ihaste ala on Euroopa Komisjoni [edaspidi EK] poolt Natura-alaks võetud, tal puudub ainult siseriiklik kaitse.

Rita Annus: EK ei analüüsi, millisel viisil riik kaitset tagab, vaid kas riik tagab selle, et Natura-ala väärtusi ei rikutaks.

Jaak Tambets: See on riigi enda otsustada, millise kaitstava ala tüübi ta valib, sellesse EK ei sekku.

Rein Kuresoo: Ropka-Ihaste kaitseala loomine on päevakorras aastast 1993. Kaitseala loomine on põhjendatud. Kaitseala moodustamine on jäänud Tartu linna vastuseisu taha. Linnal on erinevad huvid, sh kruusa kaevandamine.

Rita Annus: Ropka-Ihaste Natura-ala kaitseala loomine on meil endiselt menetluses.

3.7. Keskkonnamõju hindamine.

EKO eelnevalt saadetud küsimused:

- Kaalutlemine väga nigel, iga kuues otsustaja teatab sellisest kaalutlemisest. Kõiki nelja põhilist kaalutlemis-kriteeriumi (tegevuse vajadus Natura-ala kaitsekorralduseks, kavandatava tegevuse koosmõju teiste kavandatud või kavandamisel olevate tegevustega, mõjualasse jäävate Natura-alade olulised liigid ja elupaigatüübid, mis võivad saada kahjustatud ning oluliste mõjude loetelu) ei rakenda keegi.
- Natura-hindamisel on vaja lähtuda ala kaitse-eesmärkidest. Millised on KKM plaanid nende kaitse-eesmärkide kirjeldamiseks? On arusaadav, et väide “ala kaitse-eesmärkideks on lamminiidu või niidurüdi kaitse” ei ole piisav, et hinnata, kas kavandatav tegevus võib neid eesmärke kahjustada või mitte. Mitmed riigi tegelevad kaitse-eesmärkide täpsustamisega, andes igale alale hinnangu sellel asuvate

loodusväärtuste kohta võrdlusena Eesti ja Euroopa ulatuses, populatsioonide ja biotoopide sihttasemed, mis on vajalikud liigi või elupaigatüübi soodsa seisundi tagamiseks jne. Millise tegevuskava on valinud Eesti?

- EKOl puudub info, kas KKM või Keskkonnaamet on vaidlustanud mõne KMH või KSH algatamata jätmise või kaalutluse. Kas on selliseid juhtumeid? Kui jah, siis palume teavet.
- EKO on teinud KMH litsentsikomisjonile ettepanekuid töö tõhusamaks muutmiseks. EKOl puudub info, mis neist ettepanekutest on saanud.

Rita Annus: Minu ettepanek on arutada keskkonnamõju hindamise teemasid eraldi päevakorrapunktina mõnel järgmisel ümarlaul.

3.8. ELKS-i kirjalikud küsimused:

- Pärast suuri RMK ja looduskaitsehalduse reforme tahaks nüüd teada, mis on KKM-l kavas sellist, mida ta tahaks üldsusega läbi rääkida, üldsusele tutvustada, või mille juures oleks vaja üldsuse abi.
- Kas võib loota, et KKM püüab endiselt riigieelarvesse panna tegevustoetust ELKS-le ja EKO-le.

Rita Annus: Kogu meie tegevusvaldkond on selline, kus me põhimõtteliste muudatuste tegemisel räägime üldsusega. Kas küsimus on suunatud eesseisvatele reformidele? Meil on plaanis ministriumi struktuuri reformida. Näiteks maapõue büroost saab maapõue osakond, tekib välisõhu ja kliimaprobleemidega tegelev osakond. Asekantslerite töövaldkonnad muutuvad, tööle tuleb viies asekantsler. Veel on meil plaanis ühendada kaks allasutust - Info- ja Tehnokeskus ning Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskus - üheks uueks asutuseks. Protsess näeb välja nii, et kantsler teeb ettepaneku ministrile ja minister kooskõlastab muudatused Rahandusministeeriumiga. Need etapid on meil läbitud. Asutuste ühendamise eesmärgiks on nii paralleelsete tegevuste vältimine kui tugiteenuste ja kinnisvara kulude vähendamine.

Tegevustoetused riigieelarvest EKO-le ja ELKS-le on ka 2010. aastal, kuid mõnevõrra kärbitud kujul, nii nagu ministriumi eelarve tervikuna. Tõenäoliselt aastal 2011 tegevustoetuste andmine muutub, aga seda tahame koos teiega kunagi arutada.

Jaak Jaaku: Sooviks järgmistel ümarlaudadel käsitleda looduskaitse 100. aastapäeva teemat.

Rita Annus: „Looduskaitse 100“ raames on meil moodustatud komisjon, millel on alakomisjonid. Ürituste plaan on osaliselt paigas, suuremate üritustena on plaanis kevadel korraldada teaduskonverents ja augustis kokkutulemine Saaremaal. Kui on huvi planeeritavate tegevuste vastu, siis me võime järgmise komisjoni koosoleku teha avatuna.

Taimo Aasma: Juhtrühma kokkusaamine toimub 10. detsembril.

OTSUS: Järgmine ümarlaud kutsuda kokku veebruaris. Aeg täpsustatakse ettevalmistuse käigus. Teemaks keskkonnamõju hindamine. Ettekandega lubas esineda ka Kaja Peterson.

Rita Annus tänas kohaletulnuid ja lõpetas ümarlauakohtumise.

Koosolek lõppes kell 13.45

Koosoleku juhataja

Rita Annus

Protokollija

Kersti Kikkas